

GEOGRAPHICAL SETTING AND LANDSCAPE SUBDIVISION OF THE NORTH HUNGARIAN MOUNTAINS

by *S. Somogyi*

S u m m a r y

The North Hungarian Mountains stand third among the macroregions of Hungary with an area of 11,500 square km, extending between the Great Hungarian Plain and the northern state border (with Slovakia). Their length is about 200 km and width varies between 30 and 50 kms. The mountains are the innermost belt of the Northeastern Carpathians flanking the Great Plain and built of Neogene volcanites. Structural and morphological boundaries strongly differ from each other because mountain ranges reach into the plane of the lowland while river valleys are widened among the marginal blocks. Contrary to the southern natural boundary with the Great Plain, the northern border is of artificial (political) character.

Ca. 40 per cent of the area, i.e. 4,000 square km reaches the 300 m altitude a.s.l., the rest of the region is of low and medium hill type. The highest peak is Kékestető (1014 m) being the highest spot in Hungary.

Major natural contacts between the North Hungarian Mountains and the neighbouring regions were established along the rivers. The valleys of the Danube, Ipoly, Zagyva, Tarna, Sajó and Hernád still accommodate the most busy thoroughfares, where the concentration of energies has created nodes of the settlement network.

From landscape geographical viewpoint the macroregion can be subdivided to seven mesoregions; in each of the latter there is a core with a mountain group. They are (from west to east) the mountains of Visegrád, Börzsöny, Cserhát, Mátra, Bükk, Aggtelek-Rudabánya and Tokaj-Zemplén. North of and between them basin hills of various geological composition and extension are to be found, members of whose (also from west to east) are the

Ipoly Valley and the Nógrád Basin, hills of the Upper-Zagyva–Tarna Interfluve, Hills of Gömör–Heves, Borsod Hills, the Cserhát and Hernád Valley. These basin hills occupy only 30 per cent of the territory of the macroregion, but they concentrate a sizeable population because they include agricultural lands.

Administratively only Nógrád County belongs to the North Hungarian Mountains entirely; while fragments of Pest, Heves and Borsod-Abaúj-Zemplén counties compose parts of the macroregion.

Translated by L. BASSA

Pap Norbert–Tóth József: Európa politikai földrajza. Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs, 1997. 241 old.

Újabb hiánypótló mű jelent meg a hazai társadalomföldrajz palettáján. A hazai politikai földrajz négy évtizednyi szunnyadás után, amit burzsoá áltudományinak minősített szerepe következtében kellett elszenvednie, újra feléledni látszik. E megújulásnak az egyik, immáron könyv alakban is megjelent bizonyítéka ez a mű, amely a pécsi Janus Pannonius Tudományegyetemen TÓTH József körül kialakuló PhD-s iskola eddigi legnagyobb szabású munkájaként is értékelhető.

A könyv több – szám szerint nyolc – szerzős munka, ennek minden előnyével és hátrányával. A tizenegy fejezetből három PAP Norbert, kettő HAJDÚ Zoltán nevéhez fűződik, a többi szerző egy-egy fejezettel járult hozzá a kötethez.

Egyik legnagyobb pozitívuma a téma, amelynek aktualitásához kétség sem férhet. A társadalomföldrajz részdiszciplínái közül a politikai földrajzi művekből van talán a legnagyobb hiány ma Magyarországon. Európa politikai (földrajzi) képe az utóbbi tíz évben ismét gyökeresen átalakult, elég talán csak a kétpólusú világ megszűnésére, Csehszlovákia, Jugoszlávia és a Szovjetunió felbomlására gondolni. És az átalakulási folyamatok még egyáltalán nem fejeződtek be (EU, NATO-bővítés, Szerbia-Kosovo kérdése). A legkényesebb pont, a Balkán éppen a nagyfokú bizonytalanság, az előrejelzések nehézségei miatt maradt kívül a könyv tartalmán.

A könyv fejezetei példás rendben követik egymást. Az első négy az európai politikai földrajz általános kérdéseivel foglalkozik. Az első, amely véleményem szerint a könyv legjobb fejezete (HAJDU Zoltán), az európai politikai földrajz fejlődését tekinti át, külön kitérve e tudományterület magyarországi előzményeire. A fejezet végén található összegzésben a politikai földrajz egy lehetséges felosztásával is megismerkedhetünk, amit a későbbi fejezetek olvasása során is érdemes figyelmünkben tartani. A következő három fejezet közül egy inkább – részben elméleti – politológiai megközelítésű, a másik kettő pedig a politikai földrajz két jelenleg is aktuális kérdésével, a szárazföldre zárt államok, korridorok problémájával, valamint a regionalizációval foglalkozik.

A középső öt fejezet Európa egyes nagyrégióit veszi sorra. Minden rész visszatérő problémája a régiók elhatárolása; végül a Balti-államok kivételével minden ország megtalálta a helyét. A keletkező öt régió (Nyugat-, Közép-, Kelet-, Észak- és Dél-Európa), közép-európai felfogást tükröz, de ez természetes is. Ez a rész a könyv legváltozatosabb színvonalú része, található itt pusztán geopolitikai-történeti földrajzi tanulmány, de az adott régió komplex politikai földrajzi elemzése is.

Az utolsó két fejezet még kisebb, ország méretű problémákkal foglalkozik. Az egyik fejezet választási földrajzi témájú (Olaszország), amelyet azért tartok különösen fontosnak, mert a politikai földrajzon belül ez a részterület kapta a legkevesebb részt a könyvből (igaz, ez is illeszthető legkevésbé a nagyrégiók szintjébe). A könyvet TÓTH József a Kárpát-medence régióiról szóló fejezete zárja.

A jobb megérthetőséget 47 ábra és 16 táblázat segíti, véleményem szerint mégis ez az egyik fő hiányossága a könyvnek. A problémák legnagyobb része nyomdai természetű, egyes ábrák minősége már az érthetőséget is akadályozza. A többi kritika inkább csak kiegészítő jellegű: a talán néha túlzott magyartalanságok (Mexico, christianitas [= kereszténység?!]) csak részben magyarázhatóak a még nem kellőképpen kialakult magyar szakmai szókincs hiányaival, máshol (50. old.) a táblázat hibás számítása következtében a következtetés is helytelen.

Összességében egy igen fontos könyv jelent meg a magyar társadalomföldrajzon belül, egy speciális regionális földrajzi témakörben. A szerzők összetétele következtében a történelmi-geopolitikai irány véleményem szerint kissé túlsúlyos, ez azonban semmit nem von le a mű értékéből. Adódik viszont a továbblépési lehetőség, többek között a társadalmi különbségek (pl. nemek) politikai földrajzi vonatkozásai, vagy a választási földrajzi felé. Remélhető, hogy – részben talán e könyv hatására is – újra egyre többen fordulnak a politikai földrajz felé.

BAJMÓCZY PÉTER